

פרשת חיי שרה

איכות וכמות במצוות פריה ורביה

בפרשת השבוע אנו ממשיכים לראות כיצד עניין המשכיות הדורות, העמדת הצאצאים, קיום מצוות פריה ורביה, הוא העניין המרכזי סביבו נסוב הכול. אנו רואים כיצד החל מהדיבור האלוקי הראשון של "לך לך מארצך.. ואעשך לגוי גדול" אל אברהם אבינו מוזכר עניין הזרע בכל דיבור ודיבור. כך ממשיך גם בדיבור הראשון בארץ ישראל "לזרעך אתן את הארץ הזאת" ובכל שאר הדיבורים. ולא לחינם ניסיונו הגדול של אברהם הוא בעניין הזרע, עקידת יצחק.

גם בפרשתנו, אחרי מות שרה וקבורתה, לפני מותו דואג אברהם לזיווגו של יצחק, דהיינו, אברהם דואג להמשכיות הזרע. אנו אף רואים שהדבר האחרון שעושה אברהם לפני מותו הוא: "וַיִּסְּף אַבְרָהָם וַיִּקַּח אִשָּׁה וְשִׁמְהָ קַטּוּרָה. וַתֵּלֶד לוֹ...". כלומר, הדבר בו עוסק אברהם לפני מותו הוא הגדלת הזרע, בפריה ורביה.

דבר מופלא מצאנו ברש"י על הפסוק: "חלילה לך מעשות כדבר הזה להמית צדיק עם רשע", ומפרש רש"י "חלילה לך" - לעולם הבא, ומבאר החיזקוני שהכוונה ב'עולם הבא' היא לדורות הבאים, כלומר, חלק מהביטוי של העולם הבא, שהוא תכלית כל עבודתנו בעולם הזה, הוא הדורות הבאים, שהם ההתקשרות המוחשית של האדם בנצח, שהרי ברגע שהאדם זוכה לילדים, וילדיו גם הם ממשיכים ומולידים ילדים וכך דור אחר דור, הופך האדם להיות שייך לשלשלת הנצחית של החיים.

זוהי הגדרת מצוות פרו ורבו כפי שכותב השו"ע:

"נולדו לו זכר ונקבה ומתו והניחו בנים הרי זה קיים מצות פריה ורביה".

אבל יש להדגיש דבר יסודי וחשוב מאד, לא די בהמשכיות הזרע אלא יש חשיבות עצומה לאיכות הזרע, כלומר, לכך שדור העתיד יהיה מחובר לערכים והאידיאלים, יהיה מחובר לקב"ה, לאמונה ותורה, לעם ולארץ, כפי שמצאנו שאומר הקב"ה: "ואברהם היו יהיה לגוי גדול ועצום..." אולם זה איננו מספיק, אלא מוסיף הקב"ה ואומר "כי ידעתיו", כלומר, אהבתי וקרבתי אותו אליו (רש"י) "למען אשר יצווה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט", מדגיש הקב"ה כי לא די בפריה אלא יש צורך גם ברביה, דהיינו בחינוך ובהנחלה של דרך ה'.

ואכן, אנו מוצאים בפרשתנו, שאברהם לפני מותו מפריד ומבדיל בין צאצאיו השונים:

"וַיִּתֵּן אַבְרָהָם אֶת כָּל אֲשֶׁר לוֹ לְיִצְחָק. וּלְבָנָי הַפִּילִגְשִׁים אֲשֶׁר לְאַבְרָהָם נָתַן אַבְרָהָם מִתְּנַת וַיִּשְׁלַחם מֵעַל יִצְחָק בְּנֵי בְּעוּדָנוּ חַיִּים..."

גם בעניין שידוכו של יצחק מקפיד אברהם מאוד לא רק על עצם השידוך אלא גם על איכותו כפי שרואים בפסוקים. אברהם אבינו מקפיד, בתור הדבר הראשוני ויסודי על הסביבה, המשפחה והנורמות לאורם גדלה המשודכת, וכדברי הפסוק: "אֲשֶׁר לֹא תִקַּח אִשָּׁה לְבְנִי מִבְּנוֹת הַכְּנַעֲנִי אֲשֶׁר אֲנִי יוֹשֵׁב בְּקִרְבּוֹ, כִּי אֶל אֶרְצִי וְאֶל מוֹלַדְתִּי תֵּלֵךְ וְלִקַּחְתָּ אִשָּׁה לְבְנִי לְיִצְחָק".

אך אברהם אבינו מבהיר שהדבר היותר משמעותי הוא להתחתן עם מישהי שאפשר יהיה להמשיך איתה את הדרך האידיאליסטית - האמונית, בה צועד האדם:

"וְאִם לֹא תֵאָבֶה הָאִשָּׁה לָלֶכֶת אַחֲרַי וְנִקִּיתָ מִשְׁבַּעְתִּי זֹאת רַק אֶת בְּנִי לֹא תִשָּׁב שְׁמָה".

אך לא רק ערכים ואידאליזם אלא גם מידות שהם חלק מה-DNA של העם היהודי, ואת זה עושה אלעזר עבד אברהם בעצמו, והוא בוחן את מידת החסד. כמו שכותב הרמב"ם שמידת הצדקה היא סימן לזרע אברהם: "חֵיבִין אֵנוּ לְהַזְהִיר בְּמִצְוֹת צְדָקָה יוֹתֵר מִכָּל מִצְוֹת עֲשֵׂה. שֶׁהַצְדָּקָה סִימָן לְצִדִּיק זֶרַע אַבְרָהָם אֲבִינוּ...".

יש חשיבות גדולה לכמות, אבל החשיבות היותר גדולה היא לאיכות!

הרב קוק לומד רעיון זה ממה שכתוב בגמרא בברכות שאם נעשתה מצווה בחפץ אחד יש להשתמש בו לעשיית עוד מצוות אחרות, ככל שאפשר. חז"ל למדו כלל זה מן העירוב, שאחרי שהשתמשו בלחם לעירוב ישתמשו בו לשם לחם משנה בשבת.

מסביר מרן הרב קוק בעין אי"ה שבמקום לקחת עוד לחם לעשות בו מצוה של סעודת שבת, אנו לוקחים לחם שנעשה בו מצוה, כלומר ריבוי באיכות. ומבאר שהמשנה בפרקי אבות "והעמידו תלמידים הרבה" הכוונה היא לא רק שצריך להעמיד הרבה תלמידים, אלא צריך להעמיד הרבה, כלומר להעלות אותם באיכות.

יהי רצון שנזכה לאיכות וכמות, בילדינו ובנכדנו, בלימוד התורה שלנו, בעשיית המצוות שלנו ובכל מעשינו!